

4. Мамонтова В. Принципи та закони управління як складова методології управління територіальним розвитком / В. Мамонтова // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Дніпропетр. : ДРІДУ НАДУ. – 2006. – Вип. 1(23). – С. 101–107.

5. Міль Джон Стюарт. Про свободу: Есе / Стюарт Міль Джон ; [пер. з англ.]. – К. : Основи, 2001. – С. 325.

6. Місцевий розвиток орієнтований на громаду 2. – Режим доступу : <http://cba.org.ua/ua/news/news?start=30>.

7. Ткаченко О. Місцеве самоврядування в Україні на сучасному етапі: проблеми становлення і перспективи розвитку / О. Ткаченко // Голос України. – 1999. – № 155 (2157). – 21 серпня.

8. Черкасов О. М. Теоретико-методологічні засади адміністративної реформи на рівні місцевих органів влади: синтез синергетики та інституціоналізму / О. М. Черкасов, В. І. Торкагюк, С. В. Дворкін // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. : у 2 ч. – Х. : Вид-во ХарPI УАДУ “Магістр”, 2002. – № 2 (13). – Ч. II. – С. 158.

9. Ярмиш О. Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : підручник / О. Н. Ярмиш, В. О. Сergyгін. – Х. : НУВС, 2002. – С. 42.

Надійшла до редколегії 19.12.2011 р.

УДК 352.07:338.465

В. В. ФАДЄЙКІН

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

Проаналізовано теоретичні засади дослідження інформації в місцевому самоврядуванні. Наведено приклад ролі інформації в самоорганізації місцевого самоврядування.

Ключові слова: *інформація, місцеве самоврядування, система, управління, самоорганізація.*

Analyzes the theoretical foundations of information studies in local government. An example of the role of information in the self-organization of local government.

Key words: *information, local government, system management, self-organization.*

Інформації відводиться ключова роль в управлінських технологіях і процесах. Своєчасний аналіз інформації органами публічної влади центрального, регіонального і місцевого рівнів сприяє своєчасному прийняттю виважених й обґрунтованих управлінських рішень. Інформаційне

забезпечення органів публічної влади є одним із найважливіших завдань на сучасному етапі розвитку Української держави. Актуальність питання теоретичних засад дослідження інформації в органах місцевого самоврядування обґрунтовується наближеністю їх до територіальної громади, можливістю зворотного інформаційно-потоків зв'язку з мешканцями населених пунктів

Серед авторів, що розглядають загальнотеоретичні проблеми інформації та її впливу на розвиток публічного управління, слід виділити роботи таких провідних вітчизняних і зарубіжних учених: О. Бакаєва, А. Берсуцького, Л. Бриллюєна, Н. Вінера, В. Глушкова, В. Дзюндзюка, Р. Калюжного, Г. Кастлера, В. Корогодіна, К. Линьова, А. Лисенка, Н. Мартіна, Ю. Машкарова, О. Орлова, Дж. Ніколіса, А. Панчука, В. Порохні, М. Сендзюка, Л. Тимашової, В. Троня, С. Чукут, В. Шамрая, К. Шеннона та ін.

Але в цих працях більшою мірою звертається увага на організаційно-правові аспекти діяльності, натомість бракує теоретичного обґрунтування пропозицій щодо застосування інформації як такої, її ролі в розвитку місцевого самоврядування.

Мета статті – розглянути теоретичні засади дослідження інформації в місцевому самоврядуванні.

Сучасні соціально-економічні процеси, що відбуваються в Україні, нерозривно пов'язані з обміном інформацією, що за об'ємом збільшується, а за швидкістю передачі прискорюється. Обмін інформацією являє собою контрольований процес передачі підрозділам влади в межах компетенції вибіркового відомостей з інформаційних баз даних, а також передачі для розгляду та прийняття рішень інформаційно-аналітичних розробок із метою прийняття виважених управлінських рішень і моніторингу їх виконання.

На перший план новітніх управлінських практик почала висуватися нова концепція. Її основу складають інновації – процеси, що є похідними від аналізу інформації і практичного використання знань. І це, зауважує О. Орлов, не випадково, адже ми вступили в епоху переходу від інформаційного суспільства до суспільства знань, в якому основні цивілізаційні процеси будуть пов'язані саме з виробництвом і використанням знань як специфічного ресурсу [6].

Сьогодні суспільство є складною, динамічною системою, яка самоорганізується і функціонує в нелінійному середовищі. У таких умовах система державної влади, що побудована на принципах лінійності, малоєфективна і виникає необхідність у створенні нових підходів до державного управління, які ґрунтуються на синергетичному підході і ідеях самоорганізації. Здатними до самоорганізації є об'єкти управління, які створюють нові структури, що відповідають власним тенденціям розвитку [3]. До таких структур можна віднести елементи системи місцевого самоврядування.

Закон України “Про інформацію” визначає дану категорію як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [1].

Сучасні інформаційні технології здатні допомагати зняттю протиріч між владою і суспільством, які дуже часто відбуваються через недостатню інформованість, неможливість отримати інформацію. У цьому контексті виділяють два типи протиріч.

До першого типу відносять ідеологічні, коли сторони добре знають позиції одна одної, але мають протилежні погляди на суспільний розвиток. До згоди в даному випадку прийти вкрай важко.

Другий тип протиріч ґрунтується на неповній поінформованості. Якщо говорити про взаємодію за лінією “влада – суспільство”, то в низці випадків незадоволеність з боку суспільства формується через неповне або неправильне розуміння мотивів або наслідків управлінських рішень, що приймаються владними структурами. Причиною цього може бути як небажання розбиратися або загальний рівень недовіри з боку суспільства, так і погана роз’яснювальна робота з боку влади [2].

Грамотне використання інформаційно-комунікаційних технологій, прозорість процесу обговорення й ухвалення рішень можуть знімати суперечності, що виникають. Використання інформаційних технологій здатне вивести на новий рівень не лише якість і терміни надання, умовно кажучи, технічних державних послуг, але, і що не менш важливо, відкритість влади.

Аналіз системи місцевого самоврядування дає підстави стверджувати, що вона є цілісною системою. На місцевому рівні процес створення систем управління має свій прояв у формуванні внутрішніх структур муніципального організму, призначених для вирішення завдань місцевого значення, що постають перед ним у конкретних умовах та оптимальній реалізації функцій і повноважень структурних елементів системи локальної демократії. Метод системного аналізу дає можливість виявити специфічні форми взаємозв’язку муніципально-правових інститутів із забезпечення цілісності системи. Так, компетенція кожного органу або посадової особи місцевого самоврядування залежить від їх функціонального призначення та місця в системі місцевого самоврядування.

Синергетика допомагає вивченню систем, що саморегулюються (у тому числі випадкових), і процесів, наприклад ринкових відносин, громадянського суспільства, етнонаціональних відносин, місцевого самоврядування, тобто явищ і процесів, де втручання держави обмежене або взагалі невідчутне. Так, територіальна громада, чи то великого мегаполіса чи невеликого провінціального міста, села чи селища, є, власно кажучи, самоорганізованою системою, життя якої так чи інакше “самоналагоджується” без втручання держави стосовно місцевих умов. Самоорганізація має прояв опосередковано, через поведінку індивідів, груп, спільностей, ведеться мова про сучасне місцеве самоврядування, античне чи середньовічне [7].

Важливим фактором самоорганізації є інформаційний обмін, інтенсивність якого забезпечується застосуванням новітніх інформаційних технологій. У соціальних системах стійкість досягається підтримкою стабільності підсистем, які входять до їх складу шляхом заміни тих елементів, що не спроможні

виконувати свої функції. Впровадження і розвиток інформаційних систем в органах державного управління, органах місцевого самоврядування є фактором збільшення стабільності за рахунок надання точної, своєчасної і актуальної інформації керівникам для прийняття управлінських рішень. Таким же чином інформаційні системи впливають на процес оновлення підсистем соціальної системи, вони дозволяють створювати нові зв'язки в управлінських структурах, які були неможливі за умов використання “класичних” інформаційних технологій, будувати нову систему забезпечення влади керівним складом, шляхом формування кадрового резерву, дозволяють забезпечити взаємодію системи державного управління та суспільства [5].

Відкритість і прозорість систем державного управління та місцевого самоврядування проявляється в першу чергу за рахунок інтенсивного обміну інформацією із зовнішнім середовищем та в рамках органів управління. До керівних шаблів надходить інформація як із вищого рівня, так і від підпорядкованих організацій та установ. Такий інформаційний обмін дає можливість забезпечити взаємоузгодженість дій. Прозорість дозволяє існувати стійким нерівноважним станам системи, або її атракторам, тобто сукупністю внутрішніх і зовнішніх умов, що сприяють “вибору” одного з варіантів сталого розвитку. Вони (атрактори) забезпечують існування такої форми організації, яка адекватна самоструктуралізації системи.

Важливу роль у розвитку системи державного управління та місцевого самоврядування має нелінійність. Нелінійне моделювання соціально-економічних процесів може спиратися на такі головні постулати:

– усі процеси природного чи соціального характеру можна описати нелінійними рівняннями. Це пов'язано з тим, що природні і соціальні системи здатні обмінюватися енергією і речовиною з навколишнім середовищем і тяжіють до певного стаціонарного стану;

– характер стаціонарного стану нелінійної системи визначений типом нелінійності, параметрами системи, її зовнішнім середовищем, початковими умовами функціонування;

– стійкість системи до малих відхилень не є загальною властивістю, оскільки вона може опинитися в особливому фазовому просторі (у теорії хаосу такі простори отримали назву “дивних атракторів”), в якому рух системи стає непередбачуваним. До того ж, як є параметричному, так і у фазовому просторі існування системи наявні області, де система є надзвичайно чутливою навіть до незначних флуктуацій (збурень);

– однозначна ідентифікація параметрів нелінійних систем здебільшого неможлива. Це обмежує можливості науки, класичне завдання якої полягає у встановленні природних закономірностей досліджуваного об'єкта за фактичними даними. Можна лише припускати один із найважливіших варіантів розвитку, аби визначити сукупність ймовірних наслідків певних змін;

– щодо нелінійних систем не завжди справедливий принцип “взького місця”. Тому вихідні засади управління нелійними, особливо соціальними, системами на відміну від лінійних ще не визначені.

Загальні принципи нелінійного моделювання поведінки соціально-економічних систем та їх складників, спираючись на працю “Нелінійна парадигма економічної динаміки”, можна визначити такі:

1) будь-який соціально-економічний об’єкт вважається точкою (кінцем певного вектора), що рухається в багатовимірному просторі за траєкторіями, які можуть бути пологими та передбачуваними або непередбачуваними та стрибкоподібними (як трапляється, наприклад, під час природних катастроф);

2) соціально-економічна система є багатокомпонентним утворенням, що здатне до самоорганізації та відзначається спадною ентропією, оскільки прагне зменшити внутрішній хаос через збільшення ентропії свого зовнішнього середовища, зокрема споживання певних ресурсів;

3) функціонування соціально-економічної системи передбачає її рефлексивну взаємодію зі своїм зовнішнім середовищем;

4) для дослідження динаміки соціально-економічної системи доконечний синергетичний підхід, що стосується вивчення процесу самоорганізації динамічних систем, наявних у природі чи соціумі, та неможливий без лінійного моделювання [4].

Одним із проявів нелінійності є багатоваріантність, яка стосовно публічного управління проявляється у процесі прийняття рішень. Керівник повинен враховувати, що в даній ситуації при розв’язанні тієї або іншої проблеми існує декілька варіантів її вирішення. Але ця кількість є обмеженою і керівник повинен виявити саме цю сукупність можливих у подальшому дій, і вибрати найбільш прийнятний варіант. Однак керівник повинен пам’ятати, що необхідно впроваджувати тільки ті рішення, які не заперечують природному процесу самоорганізації об’єкта управління. Крім того необхідно враховувати, що при наявності нестійкого, нерівноважного стану системи, навіть незначний вплив може привести до катастрофічних наслідків. Роль у цих ситуаціях інформаційної системи повинна бути стабілізуючою. Вона повинна забезпечувати можливість вибору обмеженої кількості можливих в даних умовах варіантів рішень і дозволяти здійснювати вибір із них найбільш виваженого й обґрунтованого. Також вона може забезпечити стійкість нерівноважного стану системи за рахунок аналізу внутрішніх властивостей середовища і виявлення поля можливих шляхів розвитку. У подальшому ця інформація може бути використана при застосуванні програмно-цільового підходу щодо вирішення соціально-економічних проблем. Наявність необхідної для прийняття ефективних рішень інформації, якою інформаційна система забезпечує керівника в процесі прийняття рішень, та аналітична складова системи дозволяють визначити наслідки застосування тієї або іншої альтернативи [5].

Підсумовуючи, необхідно відмітити, що на сучасному етапі відбувається різке зростання обсягів і швидкості інформаційних потоків. Інформація є однією із ключових форм поінформованості як суб’єкта, так і об’єкта управління. Місцеве самоврядування є складною, динамічною системою, що самоорганізується і функціонує в нелінійному середовищі. Важливим

фактором самоорганізації є інформаційний обмін, зростання інтенсивності якого компенсується в управлінні застосуванням новітніх інформаційних технологій.

Подальші дослідження здійснюватимуться в напрямі доступності й відкритості інформації органів місцевого самоврядування, елементів системи місцевого самоврядування, налагодження електронного зв'язку: орган місцевого самоврядування – мешканець територіальної громади.

Література:

1. Про інформацію : Закон України // ВВР України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
2. Діденко О. В. Інформаційно-комунікаційні технології як інструмент підвищення ефективності взаємодії влади, суспільства і бізнесу / О. В. Діденко // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2011. – № 2. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-2/index.html>.
3. Ділове спілкування у сфері державного управління / [Н. Р. Нижник, Л. А. Пашко, В. М. Олуйко, С. А. Кіндзерський. – Хмельницький : Вид-во ХУУП, 2005. – 196 с.
4. Хром'як Й. Я. Нелінійна парадигма економічної динаміки / Й. Я. Хром'як, Ю. М. Слюсарчук, Л. Л. Цимбал, В. М. Цимбал. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment/2011_704/26.pdf
5. Олійченко І. М. Розвиток інформаційного забезпечення органів державного управління: теорія, методологія, практика : [монографія] / І. М. Олійченко. – Ніжин : ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2010. – 432 с.
6. Орлов О. Інноваційна складова електронного урядування: виклики та вимоги до державних службовців / О. Орлов // Публічне управління. – 2011. – № 2. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2011-2/index.html>
7. Погорілко В. Ф. Муніципальне право України / В. Ф. Погорілко. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/12810419/pravo/metodologiya_nauki_munitsipalnogo_prava.

Надійшла до редколегії 28.11.2011 р.